

Notitie

Opdrachtgever: M. Schuimer, Wooncompas
Auteur: S.D. Elzerman
Betreft: Quick scan J.S. Bachstraat 4 te Ridderkerk
Projectnummer: 2476
Datum: 29 april 2021
Status: Definitief

Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

Voor een dagbestedingslocatie aan de J.S. Bachstraat 4 in de gemeente Ridderkerk, provincie Zuid-Holland, zijn plannen voor een herbestemming. Op de plaats van de dagbesteding moeten zorgwoningen en sociale huurwoningen komen. Om deze ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te maken dient het bestemmingsplan gewijzigd te worden. Als onderdeel van de bestemmingsplanwijziging is een quick scan voor de Wet natuurbescherming uitgevoerd. De quick scan vormt een verkennend onderzoek waarbij de mogelijke aanwezigheid van beschermde flora en fauna en (eventuele) effecten op de beschermde soorten in kaart wordt gebracht. Daarnaast wordt gekeken in hoeverre effecten op beschermde natuurgebieden en houtopstanden kunnen optreden. Indien op basis van de quick scan beschermde situaties of effecten daarop niet geheel kunnen worden uitgesloten, kan vervolgonderzoek nodig zijn.

Figuur 1. De ligging van het plangebied aan de J.S. Bachstraat in de gemeente Ridderkerk is aangegeven met een rood kader (luchtfoto: PDOK).

Methodiek

De quick scan richt zich op de drie aspecten van de Wet natuurbescherming: soortenbescherming, gebiedsbescherming en bescherming houtopstanden.

De quick scan richt zich op de strikt beschermde soorten van de Wet natuurbescherming. Dit zijn de soorten die beschermd worden op basis van de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn alsmede landelijke wetgeving (waaronder vogels met jaarrond beschermde nest- of vaste verblijfplaats, Ministerie van LNV 2009). Op basis van art. 3.10 is een aantal soorten landelijk beschermd, waarvoor de provincies vrijstellingen kunnen instellen. Dit geldt in Zuid-Holland voor een aantal zoogdieren, amfibieën en planten (Provinciale Staten van Zuid-Holland 2016). Derhalve komen in de volgende tekst de betreffende soorten (o.a. Bruine kikker *Rana temporaria*, Egel *Erinaceus europeus* en Konijn *Oryctolagus cuniculus*) niet aan bod. Vanzelfsprekend geldt voor deze soorten wel de Zorgplicht.

In het kader van de soortenbescherming is een veldinventarisatie in combinatie met een bureauonderzoek uitgevoerd. Het (potentiële) voorkomen van een beschermde plant- of diersoort is hierbij zoveel mogelijk in kaart gebracht. Middels een bureauonderzoek zijn actuele verspreidingsgegevens van beschermde soorten verzameld (o.a. RAVON 2021; FLORON 2021; De Vlinderstichting 2021a en 2021b; Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018; Creemers & Van Delft 2009). Dit levert een lijst op van beschermde soorten die in de omgeving voorkomen. Deze lijst is verfijnd met de gegevens van de Natuurwaardenkaart van de BAR-organisatie (Elzerman 2015 met aanvullingen 2016-2018). De Natuurwaardenkaart vormt een database waarin alle bekende locaties van beschermde soorten staan. De gemeenten zijn niet vlakdekkend geïnventariseerd, maar de kaart geeft wel inzicht in de verspreiding en talrijkheid binnen de gemeenten. Vervolgens is op 19 maart 2021 een veldinventarisatie uitgevoerd, waarbij gekeken is naar de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en de functie die het plangebied kan vervullen voor deze soorten. De weersomstandigheden waren voldoende gunstig om een betrouwbaar beeld van de situatie te krijgen (bewolgingsgraad 2/8, temperatuur 8°C, wind noordoost 3 Bft.).

In het kader van de gebiedsbescherming (art. 2.1-2.11 uit Wnb) is een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij is een analyse gemaakt van de te verwachten externe effecten die kunnen optreden als gevolg van de werkzaamheden en de nieuwe inrichting van het terrein. De analyse heeft zich gericht op effecten op beschermde natuurgebieden van het Europese netwerk Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland (voormalige Ecologische Hoofdstructuur). Wanneer wezenlijke effecten te verwachten zijn dan kan dit aanleiding zijn voor vervolgonderzoek, zoals het berekenen van de stikstofdepositie.

De bescherming van bossen, bomenlanen en monumentale bomen buiten de bebouwde kom is geregeld in art. 4.1-4.7 uit de Wnb. Voor bomen binnen de bebouwde kom, wat hier aan de orde is, kan een gemeente echter zelf bepalen of hier voorwaarden aan het kappen verbonden zijn. Als de boom op de Groene Kaart van de gemeente Ridderkerk staat dan is een kapvergunning nodig (Gemeente Ridderkerk 2018).

Beschrijving plangebied en ruimtelijke ontwikkeling

Het plangebied omvat een dagbestedingslocatie bestaande uit een hoofdgebouw met kantoorruimte (Figuur 2) en kassen met kweektuin (Figuur 3). De bebouwing wordt tegenwoordig niet geheel meer gebruikt. De kassen staan leeg, de kweektuin is geheel begroeid met gras en slechts een deel van de ruimtes in het gebouw worden nog dagelijks gebruikt.

Het gebouw heeft een rechthoekige vorm met aan de noord- en zuidzijde een halfronde uitbouw. De voorzijde/westzijde heeft veel glas. Verder bestaat het gebouw uit bakstenen muren. De dagbesteding fungeerde ook als winkel met de glazen ruimtes als etalages.

Een deel van het plangebied is afgesloten met hekken. Dit vormde het binnenterrein voor de dagbesteding. Het bitumen dak is grotendeels plat met bij de halfronde uitbouw licht hellende dakvlakken. De kassen bestaan uit een stalen geraamte met glas. In het plangebied was geen permanent water aanwezig.

Figuur 2. Vooraanzicht van het gebouw in het plangebied.

Het plangebied ligt midden in de bebouwde kom, in de wijk Slikkerveer (Figuur 1). Aan de voorzijde van het gebouw ligt een drukke doorgaande weg richting het winkelcentrum van de wijk, Dillenburgplein. Samen met een kinderopvang, moskee, basisschool, kerkgebouw en sportvelden vormt het een cluster met verschillende maatschappelijke functies. De woonwijk bestaat uit middelhoge en laagbouw.

De nieuwe inrichting bestaat uit een appartementencomplex van maximaal drie tot vier woonlagen. Daarbij wordt een deel bestemd als zorgwoningen en een deel voor sociale huurwoningen. De aanleg van een daktuin voor de zorgwoningen is in het conceptplan opgenomen. Aan de zuidoostzijde van het gebouw komt een parkeerterrein met 30 plekken. Langs de J.S. Bachstraat komt een smalle groenstrook/voortuin, maar blijft het brede trottoir behouden voor wandelaars.

Resultaten

Soortenbescherming

Flora

Het veldbezoek is uitgevoerd aan de start van het voorjaar. Hierdoor waren nog niet alle planten zichtbaar. Daarom is op basis van de inrichting en het gebruik van het plangebied een inschatting gemaakt van de aanwezigheid van beschermde flora.

Nagenoeg het hele plangebied is verhard. Op de bakstenen gevels zijn geen muurplanten waargenomen. Naast het gebouw stonden enkele kleine struiken. Verder waren binnen de hekken twee bomen aanwezig. Een derde boom staat langs de Bizetstraat en behoort tot het openbaar groen. Alleen in de voormalige kweektuin groeiden wilde planten. In het verleden werden hier planten voor de verkoop gekweekt, maar dit is een paar jaar geleden gestopt. Ten tijde van de quick scan was het geheel begroeid met gras dat regelmatig gemaaid wordt. Tussen het gras groeiden weinig andere plantensoorten. Vanwege de grote hoeveelheid verharding en het (voormalige) gebiedsgebruik kunnen beschermde plantensoorten worden uitgesloten.

Figuur 3. De kassen staan leeg en de voormalige kweektuin is begroeid met gras en Madeliefjes *Bellis perennis*.

Insecten

Beschermde insecten kunnen op basis van het ontbreken aan geschikte habitat en landelijke verspreiding worden uitgesloten.

Weekdieren

Aangezien in het plangebied geen water aanwezig is, kunnen de strikt beschermde tweekleppigen en weekdieren van de Habitatrichtlijn, Bataafse stroommossel *Unio crassus* en Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*, worden uitgesloten (Boesveld & Gmelig Meyling 2011).

Vissen

In het plangebied is geen water aanwezig, waardoor (beschermde) vissen kunnen worden uitgesloten.

Amfibieën

Voor beschermde amfibieën biedt het plangebied geen potenties voor relevante soorten op basis van verspreiding en biotoopvoorkeuren (Elzerman 2015, Creemers & van Delft 2009). Vanwege de afwezigheid van water in het plangebied kan voortplanting van algemene amfibieën ook worden uitgesloten. Ook voor de overwintering biedt het terrein geen geschikte plekken. De kans op een incidenteel rondzwervend exemplaar is nooit geheel uit te sluiten, maar het plangebied biedt geen biotoop waardoor amfibieën zich aangetrokken voelen.

Reptielen

Inheemse reptielen komen in Ridderkerk niet voor (Elzerman 2015, Creemers & van Delft 2009). Het plangebied is hier ook niet geschikt voor.

Figuur 4. De halfronde uitbouw bestaat grotendeels uit glas. Links in beeld één van de bomen in het plangebied.

Vogels

Het veldbezoek is uitgevoerd in de beginperiode van de broedtijd. Aangezien nog niet alle vogelsoorten aan het broeden waren is een inschatting gemaakt op basis van de inrichting en het gebruik van het plangebied.

Tijdens het veldbezoek zijn geen vogels in het plangebied waargenomen. Het plangebied is ook weinig aantrekkelijk voor vogels, omdat het vrijwel geheel verhard is. In de drie bomen op het terrein kunnen nesten gebouwd worden. Bij het veldbezoek waren hier geen nesten aanwezig, maar een soort als Houtduif *Columba palumbus*, Ekster *Pica pica* of Zwarte kraai *Corvus corone* kan hier gaan broeden. In de kleine struiken tussen het gebouw en de kassen kan ook een vogel nestelen. Denk hierbij aan een Merel *Turdus merula* of Winterkoning *Troglodytes troglodytes*. De nesten van alle inheemse vogels zijn gedurende de broedtijd beschermd (art. 3.1 Wet natuurbescherming).

Van een selectie aan vogelsoorten is het nest jaarrond beschermd (Ministerie van LNV 2009). Dit betekent dat een ruimtelijke ontwikkeling geen opzettelijk negatief effect mag hebben op het nest en omliggend functioneel groen, ongeacht de tijd van het jaar. De jaarrond beschermde soorten binnen de bebouwde kom zijn afhankelijk van een gebouw of boom als broedplek. De drie bomen binnen het plangebied zijn ongeschikt voor soorten met jaarrond beschermde nesten. De bomen bieden te weinig dekking voor een geschikte nestplek (Figuur 4). In de omgeving van het plangebied broeden Huismus *Passer domesticus* en Gierzwaluw *Apus apus* die gebruikmaken van gebouwen als nestplaats (Elzerman 2015). De bebouwing is ongeschikt voor broedvogels. In het hoofdgebouw zijn geen besloten binnenruimtes, zoals op het dakbeschot onder dakpannen of achter gevelbetimmering waar een vogel een nest kan maken. De kassen bestaan geheel uit glas dat in een stalen raamwerk zit. Hier zijn ook geen mogelijkheden voor nestgelegenheid. Vaste rustplaatsen in struiken kunnen voor Huismussen een essentieel deel vormen van het leefgebied. Daarmee zijn dergelijke plekken ook jaarrond beschermd. Binnen het plangebied is dit echter afwezig. Vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest kunnen in het plangebied worden uitgesloten. Het gaat hierbij ook om soorten uit categorie 5, zoals Spreeuw *Sturnus vulgaris* en Koolmees *Parus major*, waarvan het nest om ecologische zwaarwegende redenen ook jaarrond beschermd kan zijn.

Zoogdieren

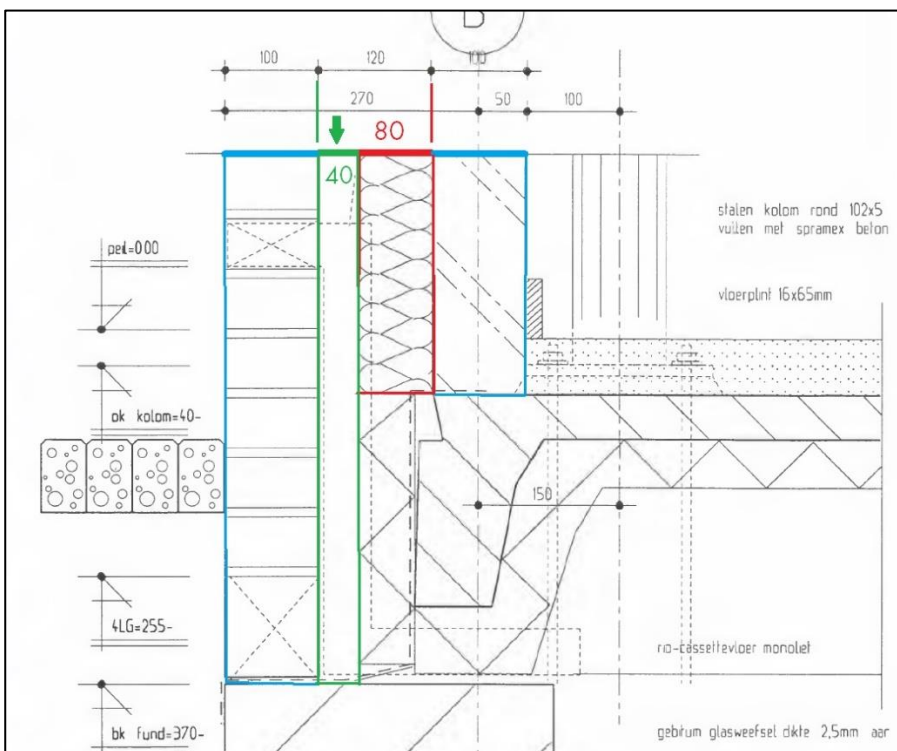
Bij het veldbezoek zijn geen zoogdieren waargenomen. De strikt beschermde zoogdieren zijn soorten van de Europese Habitatrichtlijn (art. 3.5 uit Wnb). Van deze soorten is alleen het voorkomen van vleermuizen te verwachten. Alle soorten vleermuizen in Nederland zijn beschermd. De bescherming heeft niet alleen betrekking op de dieren zelf, maar ook op gebiedsfuncties. Het gaat hierbij om verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vliegroutes. Afhankelijk van de soort en tijd van het jaar maken vleermuizen gebruik van bomen of gebouwen om in te verblijven (Limpens *et al.* 1997).

De paar bomen in het plangebied bevatten geen holtes of scheuren waar vleermuizen in kunnen verblijven. In de bakstenen muren zitten open stootvoegen. De rij stootvoegen bovenaan de gevels kunnen gebruikt worden door vleermuizen om in de spouwmuur te kruipen (Figuur 5). Op basis van de bouwtekeningen kon vastgesteld worden dat de spouwmuur een open binnenruimte biedt. Deze is circa 40 mm. (Figuur 6), waarmee het geschikt is voor een verblijfplaats van vleermuizen. Op basis van de grootte van de stootvoegen en de omgeving (met veel verlichting en verharding) is het gebouw alleen geschikt voor Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* en Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Dit zijn twee algemeen voorkomende soorten in Ridderkerk (Broekhuizen *et al.* 2016, Elzerman 2015).

Voor de overige beschermde functies is het plangebied ongeschikt. Vanwege de spaarzame aanwezigheid van groen is het weinig aantrekkelijk als foerageergebied. Van een essentiële functie is geen sprake. Daarnaast zijn in het plangebied geen lijnvormige landschapsstructuren aanwezig die als begeleiding gebruikt kunnen worden voor een vaste vliegroute van vleermuizen.

Figuur 5. Open stootvoegen boven de ramen in de gevel langs de Bizetstraat.

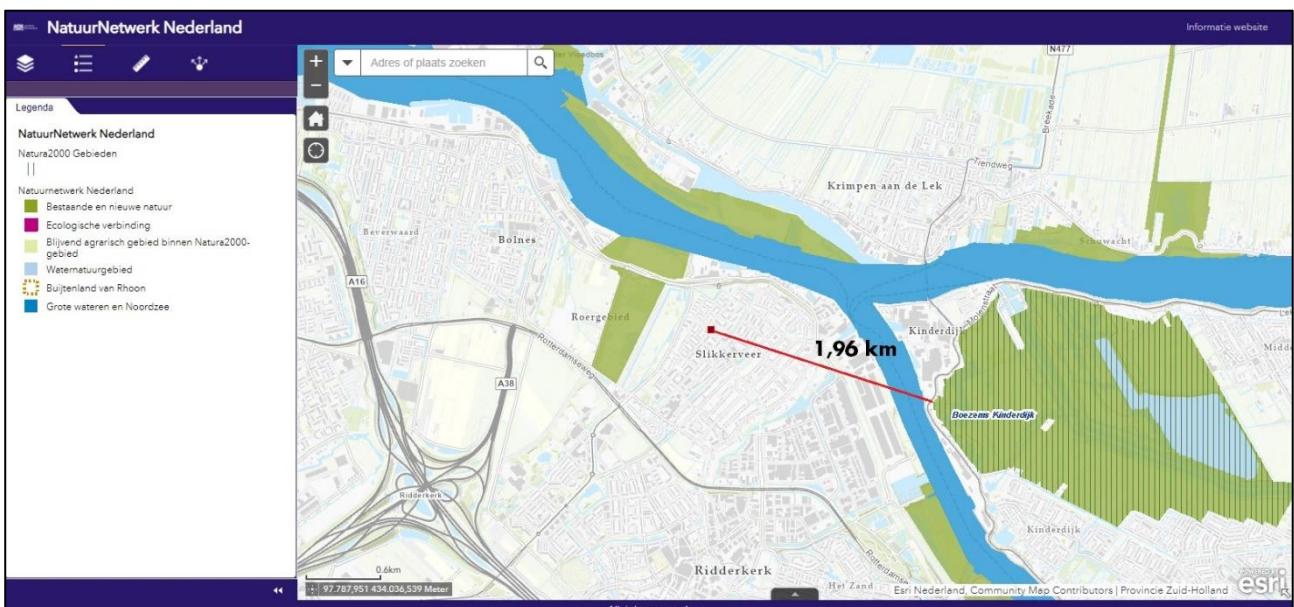
Figuur 6. Doorsnede van de gevel met in kleuren weergegeven: open spouwruimte (groen), isolatiemateriaal (rood) en binnen- en buitenmuur (blauw).

De overige zoogdieren in Nederland vallen onder de bescherming van art. 3.10 uit de Wet natuurbescherming. In Zuid-Holland zijn de meeste van deze soorten vrijgesteld van een ontheffingsplicht (Provinciale Staten van Zuid-Holland 2016). De Steenmarter *Martes foina* valt niet onder die vrijstelling. Dit zoogdier komt sinds een paar jaar ook voor in Ridderkerk en verblijft vaak in gebouwen. Het hoofdgebouw in het plangebied is geheel afgesloten. Er zijn geen openingen waardoor het dier binnen kan komen. Schuilplekken op het terrein zijn ook niet voorhanden. Voor de meeste overige zoogdieren heeft het plangebied weinig te bieden. Op gebouwbewonende soorten als Huiszittende muis *Crocidura russula*, Huismuis *Mus musculus* en Bruine rat *Rattus norvegicus* na kunnen de overige zoogdieren worden uitgesloten. De drie gebouwbewonende soorten vallen onder de algemene vrijstelling van de Wet natuurbescherming (art. 3.10, lid 3e).

Gebiedsbescherming

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een beschermd natuurgebied. De afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (Boezems van Kinderdijk) is groot (bijna 2 kilometer) en de ontwikkeling dermate kleinschalig dat een direct negatief effect op dit natuurgebied redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Bij de ruimtelijke ontwikkeling komt stikstofvrij (NO_x) vrij. Een te hoge concentratie aan stikstofvrij kan leiden tot negatieve effecten voor beschermde natuur. Daarom is wettelijk vastgelegd dat de landelijke stikstofuitstoot gereduceerd moet worden (Wet stikstofreductie en natuurverbetering). Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied dat gevoelig is voor stikstofdepositie (neerslag van stikstof in het gebied), is de Biesbosch. De afstand tot het natuurgebied (ca. 15 kilometer ten oosten van het plangebied) is zeer groot en de ruimtelijke ontwikkeling kleinschalig. De stikstofdepositie op dit gebied zal beperkt zijn, maar de huidige drempelwaarde was ten tijde van deze quick scan 0,00 mol N/ha/jaar (BIJ 2 2021). Dit betekent dat elke uitstoot getoetst moet worden. Indien de depositie per hexagoon onder de kritische depositiewaarde van het gebied blijft dan is geen ontheffing nodig. Mocht de depositiewaarde boven deze grens komen dan zijn maatregelen nodig om de stikstofuitstoot te voorkomen of te compenseren. De stikstofdepositie kan worden berekend met behulp van het AERIUS-rekenmodel.

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De dichtstbijzijnde onderdelen zijn het Donckse Bos (Ridderkerk) en De Kleine Zaag (Krimpen aan de Lek) op enkele honderden meters afstand (Figuur 7). Een wezenlijk effect op het NNN kan worden uitgesloten.

Figuur 7. De ligging van het plangebied (rode vierkant) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (afstand aangegeven met rode lijn) en delen van het Natuurnetwerk Nederland (gearceerde delen) [kaart: provincie Zuid-Holland].

Beschermde houtopstanden

Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom. Hiermee vallen de bomen buiten de bescherming van beschermde houtopstanden in de Wet natuurbescherming.

De bomen staan niet op de Groene Kaart van de gemeente aangemerkt als beeldbepalende bomen (Gemeente Ridderkerk 2018). Voor de bomen is geen kapvergunning nodig.

Conclusies

Voor de herontwikkeling van het terrein aan de J.S. Bachstraat 4 in de gemeente Ridderkerk is een quick scan voor de Wet natuurbescherming uitgevoerd. De quick scan, bestaande uit een veldbezoek en bureauonderzoek, vormt een verkennend onderzoek naar te verwachten effecten op beschermde soorten flora en fauna, natuurgebieden en houtopstanden. Dit onderzoek heeft geleid tot de volgende conclusies:

- Het plangebied is grotendeels verhard en er is geen water aanwezig, waardoor beschermde soorten flora, ongewervelden, vissen, amfibieën en reptielen kunnen worden uitgesloten.
- Van de vogels met een jaarrond beschermde nestplek maken Huismus en Gierzwaluw gebruik van gebouwen. Beide soorten komen algemeen voor in Ridderkerk. De bebouwing bevat echter geen nestgelegenheid voor de soorten vanwege de bouwstijl. Op het terrein is ook geen essentieel groen voor de Huismus aanwezig.
- Voor de overige broedvogels is het plangebied ook weinig geschikt. Alleen bij de drie bomen en de paar kleine struiken moet rekening gehouden worden met de kans op een nest. Houd bij het verwijderen van struiken en bomen rekening met het broedseizoen.
- Voor de meeste zoogdieren is het plangebied ongeschikt vanwege de bebouwing en het gebrek aan groen. Alleen de aanwezigheid van vleermuizen is niet geheel uitgesloten. De open stootvoegen in de bakstenen gevels van het hoofdgebouw kunnen vleermuizen toegang verschaffen tot de open spouwruimte (Figuur 5). Hier kunnen vleermuizen in verblijven. Deze verblijfplaatsen zijn beschermd door de Wet natuurbescherming. In dit geval is het alleen geschikt voor Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis.
- Overige beschermde functies voor zoogdieren kunnen worden uitgesloten.
- Het plangebied ligt op grote afstand van Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland. De ruimtelijke ontwikkeling onttrekt geen terrein van deze gebieden. De stikstofuitstoot bij de ruimtelijke ontwikkeling kan een extern effect hebben op beschermde natuurgebieden. Om de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden in de omgeving te bepalen is een berekening met het AERIUS-rekenmodel nodig.
- Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom. De wetsartikelen uit de Wnb met betrekking tot beschermde houtopstanden zijn niet van toepassing. De bomen staan niet op de Groene Kaart van de gemeente, dus een kapvergunning is niet verplicht.

Vervolgstappen en aanbevelingen

Nader onderzoek naar aanwezigheid verblijfplaatsen van vleermuizen

De aanwezigheid van verblijfplaatsen in de spouwmuren van de bakstenen gevels kon niet worden uitgesloten. De gevels bieden een open binnenruimte waarin vleermuizen kunnen verblijven. Het gaat dan om verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis.

Het vleermuisonderzoek moet uitgevoerd worden conform de richtlijnen van het Vleermuisprotocol (GaN, Zoogdierverseniging & NGB 2021). Indien één of meerdere verblijfplaatsen worden vastgesteld dan is een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig voor de ruimtelijke ontwikkeling. Wanneer verblijfplaatsen op basis van het vleermuisonderzoek uitgesloten kunnen worden dan kunnen de werkzaamheden zonder ontheffing plaatsvinden.

Bereken de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden met behulp van het AERIUS-rekenmodel

Bij de ruimtelijke ontwikkeling komt stikstofoxide vrij. De depositie op Natura 2000-gebieden, die gevoelig zijn voor stikstofoxide, mag niet boven de kritische depositiewaarde komen. Aan de hand van het AERIUS-rekenmodel dient de stikstofdepositie van de ruimtelijke ontwikkeling berekend te worden. De resultaten kunnen leiden tot een aanpassing van de werkwijze om uitstoot te voorkomen of te verminderen. Indien dit niet of onvoldoende mogelijk is dan is een Wnb-vergunning of Omgevingsvergunning nodig.

Houd rekening met broedvogels

In de bomen en struiken kunnen vogels broeden. Controleer voorafgaand aan de start van de werkzaamheden op aanwezigheid van bewoonde nesten. Indien een bewoond nest wordt aangetroffen dan mogen de werkzaamheden, die verstoring kunnen zijn, pas uitgevoerd worden op het moment dat het nest op natuurlijke wijze verlaten is. Daarom wordt aangeraden buiten het broedseizoen te werken. Het broedseizoen loopt globaal van maart tot en met juli, maar is geen wettelijk vastgestelde periode. Het hangt af van de nestbouw en het moment van broeden. Houd er rekening mee dat bijvoorbeeld een Houtduif nog tot in september kan starten met broeden in één van de bomen.

Laat een Ecologisch Werkprotocol opstellen

Vanuit de gedachte van de zorgplicht (art. 1.11 Wnb) moet onnodige schade aan planten en dieren voorkomen worden. Bij de werkzaamheden moet rekening gehouden met de (kleine) kans dat een zoogdier of amfibie zich in het plangebied bevindt. Wanneer een amfibie of zoogdier wordt aangetroffen bij de werkzaamheden dan moet deze de kans krijgen om het werkkerrein te verlaten. Indien dit niet mogelijk is dan moet het dier voorzichtig verplaatst worden naar een geschikte plek in de omgeving en buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Voor het handelen in dergelijke situaties en de omgang met broedvogels wordt aangeraden om een Ecologisch Werkprotocol op te laten stellen. Hierin worden alle handelingen ten aanzien van beschermde situaties op praktische wijze beschreven, zodat voor iedereen duidelijk is op welke wijze te handelen.

Natuurinclusief bouwen

De ruimtelijke ontwikkeling biedt de mogelijkheden om meerwaarde te creëren voor de biodiversiteit (Vink, Vollaard & de Zwarte 2017). Door in de ontwerpfase al te kijken naar mogelijkheden voor het creëren van nest- en verblijfplaatsen kan de nieuwbouw kansen bieden om het plangebied aantrekkelijk te maken voor dieren. Gedacht kan worden aan het integreren van verblijfsruimtes voor vleermuizen in de buitengevels van de nieuwbouw. Maar ook de aanleg van een daktuin met een variëteit aan (bij voorkeur inheemse) planten biedt mogelijkheden. Dergelijke maatregelen zijn geen wettelijke verplichting, maar dragen bij aan een vergroting van de biodiversiteit. De aanwezigheid van planten en dieren in de woonomgeving vergroten het woongenot (Cox *et al.* 2017). Bovendien sluit dit aan bij de doelstellingen uit de Groenvisie van de gemeente Ridderkerk (2020).

Literatuur

- BIJ12. 2021. Handreiking Voortoets Stikstof. Versie: februari 2021. BIJ12, Utrecht.
- Boesveld, A. & A. Gmelig Meyling. 2011. Biotoopvoorkeuren van de Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. Zoekbeeld 2011(1): 10-14.
- Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay, C. van, Wynhoff, I. & De Vlinderstichting. 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming – Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis, Leiden.
- Cox, D.T.C., Shanahan, D.F., Hudson, H.L., Plummer, K.E., Siriwardena, G.M., Fuller, R.A., Anderson, K., Hancock, S. en K.J. Gaston. 2017. Doses of Neighborhood Nature: The Benefits for Mental Health of Living with Nature. *BioScience*. 67(2): pp. 147-155.
- Creemers, R. & Delft, J. van. (redactie). 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- De Vlinderstichting. 2021a. NDFF Verspreidingsatlas dagvlinders. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/dagvlinders>, geraadpleegd op 29 maart 2021. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- De Vlinderstichting. 2021b. NDFF Verspreidingsatlas libellen. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/libellen>, geraadpleegd op 29 maart 2021. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- Elzerman, S.D. 2014. Onderzoek naar beschermde flora en fauna bij verschillende gebouwen in Ridderkerk. Rapport nr. 2014-05 (versie 2.0). Elzerman Ecologisch Advies, Maasdam.
- Elzerman, S.D. 2015. Natuurwaardenkaart Albrandswaard en Barendrecht. Rapportnr. 2015-01. Elzerman Ecologisch Advies, Maasdam.
- FLORON. 2021. NDFF Verspreidingsatlas planten. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/planten>, geraadpleegd op 29 maart 2021. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- GaN, Zoogdierverseniging & NGB. 2021. Vleermuisprotocol 2021. Versie januari 2021. Gegevensautoriteit Natuur/Zoogdierverseniging/Netwerk Groene Bureaus, Nijmegen/Nijmegen/Odijk.
- Gemeente Ridderkerk. 2018. Groene Kaart. Verkregen via <https://www.ridderkerk.nl/boom-kappen>, geraadpleegd op 7 april 2021. Gemeente Ridderkerk, Ridderkerk.
- Gemeente Ridderkerk. 2020. Groen is onze toekomst – Integrale visie per wijk op groen in de openbare ruimte. Vastgesteld in juli 2020. Gemeente Ridderkerk.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.
- Provinciale Staten van Zuid-Holland. 2016. Besluit van Provinciale Staten van Zuid-Holland van 9 November 2016, tot de vaststelling van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, met nummer 6949. Provinciaal Blad nr. 6788, 20 december 2016. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- RAVON. 2021. NDFF Verspreidingsatlas amfibieën. Verkregen via <https://www.verspreidingsatlas.nl/amfibieen>, geraadpleegd op 29 maart 2021. Nationale Databank Flora en Fauna, Nijmegen.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels; wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Vink, J., Vollaard, J. & N. de Zwarte. 2017. Stadsnatuur maken/Making Urban Nature. Nai010 uitgevers, Rotterdam.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden veeleuvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebende.
BSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage – Wettelijk kader

1. Inleiding

De Wet Natuurbescherming is per 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. De informatie hieronder vat de belangrijkste feiten samen met betrekking tot de bescherming van soorten via de Wet natuurbescherming, en is gericht op personen en instanties die te maken krijgen met de wet in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer en onderhoud. Uitvoering van de wet valt onder de verantwoordelijkheid van de provincies, met uitzondering van grote infrastructurele projecten aan onder meer waterwegen; daarbij blijft de Rijksoverheid het bevoegd gezag. De inhoud van deze samenvatting betreft in eerste instantie de algemeen geldende verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming en in tweede instantie de Zuid-Hollandse context waarin deze verbodsbepalingen moeten worden toegepast. De aanvullende regelgeving rond bescherming van soorten in Natura 2000-gebieden wordt hier slechts kort besproken.

2. Doel van de Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren en natuurgebieden.

3. Beschermingsregimes soorten

In de Wet natuurbescherming zijn drie categorieën soorten onderscheiden met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn betreffen Europese beschermingsregimes waar met de verbodsbepalingen artikel 3.1 en 3.5 in de Wet natuurbescherming in Nederland invulling aan wordt gegeven. Het regime 'andere soorten', artikel 3.10, heeft betrekking op soorten die alleen vallen onder een nationaal beschermingsregime; deze soorten zijn niet vermeld in de Europese richtlijnen. De drie beschermingsregimes met hun verbodsbepalingen zijn hieronder weergegeven.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel B, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8 (bepalingen dat ontheffing of vrijstelling kan worden verleend, hier niet uitgebreid besproken), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel B, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de Bosmuis, de Huisspitsmuis en de Veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

4. Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

De provinciale verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook is in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (zie de soortenlijst verderop onder 'Beschermdere andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)'). Voor de verordening, zie: <http://bit.ly/2n5cKWP>

5. Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

In de provinciale beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof. Voor de beleidsregel, zie: <http://bit.ly/2ml3pMk>

6. Vogelsoorten met een (potentieel) ongunstige staat van instandhouding in Zuid-Holland (artikel 3.1)

Naar aanleiding van artikel 3.1 lid 5 heeft Bureau Stadsnatuur een lijst opgesteld van vogelsoorten waarbij verstoring van wezenlijke invloed kan zijn op de staat van instandhouding in Zuid-Holland. Het betreft soorten die als broedvogel in de provincie voorkomen en waarvoor onder de Flora- en faunawet reeds een jaarronde bescherming van nestlocaties en vaste rustplaatsen gold (de onder de Flora- en faunawet als 'categorie 1 t/m

4' gekwalificeerde soorten), aangevuld met soorten die op basis van actuele gegevens van Sovon een ongunstige staat van instandhouding kennen (de voorheen als 'categorie 5' gekwalificeerde soorten met een negatieve populatietrend en/of een kleine, kwetsbare populatie) en waarvoor derhalve gemitigeerd of gecompenseerd zou moeten worden in geval van conflicterende ruimtelijke ontwikkeling en beheer.

Deze lijst is niet uitputtend en kan naar aanleiding van ontwikkelingen in de toekomst worden gewijzigd op basis van ecologisch zwaarwegende omstandigheden, zoals veranderingen in populatie-omvang of areaal van een soort. Het effect van de ingreep op de instandhouding van de soort is uiteindelijk leidend in de afweging of sprake is van een beschermde (en daarmee ontheffingsplichtige) situatie. Het gaat om de volgende 85 soorten:

Appelvink	Groene specht	Krooneend	Roerdomp	Tureluur
Baardmannetje	Grote gele kwikstaart	Kwak	Roek	Veldleeuwerik
Blauwe reiger	Grote karekiet	Kwartelkoning	Scholekster	Velduil
Boerenzwaluw	Grote mantelmeeuw	Kleine zilverreiger	Slechtvalk	Visdief
Bontbekplevier	Grutto	Lepelaar	Slobeend	Waterral
Boomvalk	Havik	Matkop	Snor	Watersnip
Bosuil	Huisemus	Middelste zaagbek	Sperwer	Wielewaal
Bruine kiekendief	Huiszwaluw	Noordse stern	Spotvogel	Wilde eend
Buizerd	Grote zilverreiger	Nachtegaal	Spreeuw	Wintertaling
Dwergstern	Ijsvogel	Oeverzwaluw	Sprinkhaanzanger	Woudaap
Eider	Kerkuil	Ooievaar	Steenuil	Wulp
Gele Kwikstaart	Kievit	Patrijs	Steltkluit	Zomertaling
Gierzwaluw	Kleine bonte specht	Porseleinhoen	Stormmeeuw	Zomertortel
Goudvink	Kleine plevier	Purperreiger	Strandplevier	Zilvermeeuw
Graspieper	Kluis	Raaf	Tafeleend	Zwarte roodstaart
Grauwe Klauwier	Kneu	Ransuil	Tapuit	Zwarte stern
Grauwe vliegenvanger	Koekoek	Ringmus	Torenvalk	Zwartkopmeeuw

7. Beschermde habitatrichtlijnsoorten in Zuid-Holland (artikel 3.5)

Soorten uitsluitend vermeld in Bijlage II – Beschermingsregime artikel 3.5 alleen van toepassing in Natura 2000-gebieden.

De volgende 2 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen uitsluitend in voor deze soorten aangewezen Natura 2000-gebieden onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Nauwe korfslak	Zeggekorfslak
----------------	---------------

Soorten vermeld in Bijlage IV – Beschermingsregime artikel 3.5 van toepassing.

De volgende 39 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Groenknolorchis	Boomkikker	Otter	Meervleermuis	Dwergvinvis
Platte schijfhoren	Heikikker	Bosvleermuis	Rosse vleermuis	Gewone dolfijn
Bataafse stroommossel	Kamsalamander	Franjestaart	Ruige dwergvleermuis	Gewone vinvis
Gevlekte witsnuitlibel	Poelkikker	Gewone baardvleermuis	Tweekleurige vleermuis	Griend
Groene glazenmaker	Rugstreeppad	Gewone dwergvleermuis	Vale vleermuis	Potvis
Rivierrombout	Zandhagedis	Gewone grootoorvleermuis	Watervleermuis	Tuimelaar
Houting	Bever	Kleine dwergvleermuis	Bruinvis	Witsnuitdolfijn
Steur	Noordse woelmuis	Laatvlieger	Bultrug	

8. Beschermde andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)

De volgende 35 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.10 (NB: betreft uitsluitend als 'wild' gekwalificeerde plantensoorten; bron: *verspreidingsatlas.nl*):

Blaasvaren	Grote leeuwenklauw	Stofzaad	Grote modderkruiper	Grijze zeehond
Bokkenorchis	Karhuizer anjer	Schubvaren	Kwabaal	Steenmarter
Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Smalle raai	Ringslang	Waterspitsmuis

Brede wolfsmelk	Knolspirea	Stijve wolfsmelk	Boommarter
Bruinrode wespenorchis	Moerasgamander	Tengere veldmuur	Damhert
Dreps	Naakte lathyrus	Wolfskers	Das
Echte gamander	Rozenkransje	Aardbeivlinder	Eekhoorn
Glad biggenkruid	Ruw parelzaad	Grote vos	Gewone zeehond

Soorten waarvoor in Zuid-Holland een vrijstelling geldt van beschermingsregime artikel 3.10

In Zuid-Holland is een vrijstelling van de verbodsbepalingen artikel 3.10 van toepassing op de volgende 22 soorten:

Bastaardkikker	Aardmuis	Egel	Konijn	Wezel
Bruine kikker	Bosmuis	Gewone bosspitsmuis	Ree	Woelrat
Gewone pad	Bunzing	Haas	Rosse woelmuis	
Kleine watersalamander	Dwergmuis	Hermelijn	Veldmuis	
Meerkikker	Dwergspitsmuis	Huisspitsmuis	Vos	

9. Geïntroduceerde soorten in Zuid-Holland

Soorten die zich door menselijk toedoen buiten hun natuurlijke areaal hebben gevestigd (geïntroduceerde soorten) vallen in Zuid-Holland niet onder de beschermingsregimes van artikel 3.1, 3.5 of 3.10, tenzij sprake is van een populatie die langer dan 50 jaren achtereen heeft standgehouden in de provincie (mond med. PZH, maart 2017). Voorbeelden in een Zuid-Hollandse context zijn beschermde plantensoorten uitgezaaid vanuit tuinen en Vroedmeesterpad, al dan niet moedwillig geïntroduceerd door terrariumhouders.

Plantensoorten die lokaal zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' zijn beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Knollathyrus	Echte gamander	Bergnachtorchis	Wilde Weit
------------------------	------------	--------------	----------------	-----------------	------------

Diersoorten die zijn geïntroduceerd en als 'niet wild' zijn beschouwd in Zuid-Holland, zijn onder meer:

Boomkikker	Muurhagedis	Vroedmeesterpad	Quaggamossel	Aziatische modderkruiper	Blauwband
------------	-------------	-----------------	--------------	--------------------------	-----------

De beschermde status van soorten als Muskusrat (sinds 1975 gedocumenteerd voor de provincie) en Nijlgans (eerste geval in 1967) kan op grond van het bovengeschetste 50 jaar-criterium ter discussie worden gesteld.

10. Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgbeginsel (artikel 1.10 en 1.11) opgenomen: de intrinsieke waarde van soorten is vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime. Het is een algemeen geldende fatsoenseis die erop neerkomt dat redelijkerwijs vermijdbare schade aan en versterking van planten en dieren moet worden voorkomen.

11. Wanneer ontheffing aanvragen?

Wanneer redelijkerwijs kan worden vermoed dat verbodsbepalingen ten gevolge van een voorgenomen activiteit worden overtreden, moet eerst worden bepaald of mitigerende (verzachtende) maatregelen de schade kunnen beperken of tenietdoen zodat het overtreden van het verbod kan worden voorkomen. Wanneer het overtreden van een verbod onvermijdelijk is en er moet worden gecompenseerd voor veroorzaakte schade, dan dient men een ontheffing aan te vragen. Het aanvragen van een ontheffing heeft alleen zin als de functionaliteit van een plangebied voor een beschermde soort voldoende nauwkeurig in beeld is gebracht. Meestal is hier een uitgebreid onderzoek voor nodig waarin rekening wordt gehouden met de seizoensactiviteit van een soort. Dergelijk onderzoek dient aan bepaalde richtlijnen te voldoen op basis waarvan de kwaliteit en volledigheid ervan worden gecontroleerd door de Omgevingsdienst (zie onder). Een randvoorwaarde is daarnaast dat een aanvraag vergezeld dient te gaan van een zogenaamd activiteitenplan. Hierin moet een initiatiefnemer van een potentieel schadelijke handeling het belang van de voorgenomen activiteit onderbouwen en aangeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen ten gunste van de soort(en) in kwestie worden getroffen.

12. Omgevingsvergunning via gemeente

Wanneer er sprake is van een omgevingsvergunning mogen ontheffingen voor beschermde soorten aanhaken. Bij aanhaken moet de gemeente een volledigheidstoets uitvoeren en verzorgt de gemeente de toetsing door de

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Met de aanvraag van een omgevingsvergunning is een wettelijke beslistermijn gemoeid van maximaal 26 weken. De gehele aanvraag verloopt via de gemeente. Voor meer informatie, zie: <https://www.omgevingsloket.nl>

13. Losse ontheffing via provincie

Wanneer een ontheffing aangevraagd moet worden waarbij geen omgevingsvergunning nodig is, is de beslistermijn 13 weken met maximaal 7 weken verlenging. De gehele aanvraag verloopt via Omgevingsdienst Haaglanden. De leges bedragen EUR 1800,-. Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Voor meer informatie en aanvraagformulieren, zie:

<https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/aanvraag-wet-natuurbescherming.html>

14. Gedragcodes

Gedragcodes in het kader van de Wet natuurbescherming worden alleen gemeentelijk of branchebreed opgesteld en dienen te worden goedgekeurd door het Ministerie van Economische Zaken. Bestaande gedragcodes die zijn goedgekeurd onder de Flora- en faunawet zijn, indien nog niet verlopen, nog altijd geldig voor de soorten die onder de Wet natuurbescherming onder één van de drie beschermingsregimes vallen. Voor nieuwe beschermde soorten waarvoor geen mitigerende maatregelen zijn vermeld in gedragcodes zal mogelijk een ontheffing noodzakelijk zijn. Voor soorten die niet (meer) onder een strikt beschermingsregime vallen hoeft niet per se te worden gewerkt volgens een goedgekeurde gedragcode. Er moet desalniettemin altijd rekening worden gehouden met de wettelijke zorgplicht.

15. Handhaving

Bij een vermoede overtreding van een verbodsbepaling in de Wet natuurbescherming kan handhaving worden ingeschakeld. In Zuid-Holland is de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) hiervoor verantwoordelijk. Voor meer informatie, zie:

<https://www.ozhz.nl/themas/natuur/>

Melding van een vermoede overtreding:

Telefoon: 078-770 85 85 / 0888-333 555

mail: meldingwnb@ozhz.nl

website: <https://www.ozhz.nl/themas/natuur/misstand-schade-of-verstoring-gezien/>

Overige contactgegevens:

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Afdeling Toezicht en Handhaving

Postbus 550

3300 AN Dordrecht